

УДК 356.2

Черкасова С. В.,

svetlacher@i.ua, ORCID ID: 0000-0003-1956-4992,

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

РОЗВИТОК МИТНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. В статті розглянуто тенденції інституційного розвитку митного посередництва в Україні у 2016-2024 рр. Зазначено, що найбільш високі темпи нарощування кількісного складу є характерними для митних брокерів. У складі інститутів митної інфраструктури, таких як митні склади, склади тимчасового зберігання, магазини безмитної торгівлі, останніми роками спостерігається оптимізація кількості надавачів митних послуг. Низькі темпи розвитку в Україні демонструють вільні митні зони комерційного типу. Недостатньо поширеними є і вантажні митні комплекси. Зроблено висновок, що військова агресія проти України загальмувала темпи розвитку митного посередництва. На це опосередковано вказують суттєве зменшення кількості митних декларацій, оформлених у рік початку військових дій, а також зниження активності зареєстрованих учасників зовнішньоекономічної діяльності в проведенні торговельних операцій, що знижує потребу у митних послугах посередників. Обмежує темпи розвитку митного посередництва і надмірне його регулювання з боку державних органів. Засади саморегулювання митної посередницької діяльності недостатньо впроваджені у вітчизняну практику. Зроблено висновок, що державі належить передати частину функцій із регулювання митного посередництва саморегулювальним організаціям надавачів митних послуг. Подальший розвиток митного посередництва відбуватиметься у контексті реалізації євроінтеграційних прагнень України. Надавачам митних послуг необхідно працювати над наближенням практики митного оформлення та митних процедур до європейських стандартів і правил європейського митного законодавства, скороченням та спрощенням митних процедур, підвищенням якості та здешевленням митних послуг, а також розширенням їх складу, забезпеченням належної ефективності функціонування інститутів митної інфраструктури.

Ключові слова: митні посередники, митна інфраструктура, митні брокери, митні склади, склади тимчасового зберігання, вільні митні зони, магазини безмитної торгівлі, державне регулювання.

Cherkasova S. V.,

svetlacher@i.ua, ORCID ID: 0000-0003-1956-4992,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

THE DEVELOPMENT OF CUSTOMS MEDIATION IN UKRAINE

Abstract. The article examines the trends in the institutional development of customs brokerage in Ukraine in 2016-2024. It is noted that the highest rates of staff quantity increase are characteristic of customs brokers. In the structure of customs infrastructure institutions, such as customs warehouses, temporary storage warehouses, duty-free shops, in recent years there has been an optimization of the number of customs service providers. Low rates of development in Ukraine demonstrate free customs zones of a commercial type. Cargo customs facilities are also not widespread enough. It is concluded that military aggression against Ukraine has slowed down the pace of development of customs brokerage. This is indirectly indicated by a significant decrease in the number of customs declarations issued in the year of the beginning of hostilities, as well as a decrease in the activity of registered participants in foreign economic activity in conducting trade transactions, which reduces the need for intermediaries customs services. Excessive regulation by state bodies limits the pace of development of customs brokerage. The principles of self-regulation of customs brokerage activities are not sufficiently implemented in domestic practice. It was concluded that the state should transfer part of the functions of regulating customs brokerage to self-regulatory organizations of customs service providers. Further development of customs brokerage will take place in the context of the implementation of Ukraine's European integration aspirations. Customs service providers need to work on bringing customs clearance practices and customs procedures closer to European standards and rules of European customs legislation, reducing and simplifying customs procedures, improving the quality and reducing the cost of customs services, as well as expanding their composition, ensuring the proper efficiency of the functioning of customs infrastructure institutions.

Keywords: customs mediators, customs infrastructure, customs brokers, customs warehouses, temporary storage warehouses, free customs zones, duty-free shops, state regulation.

JEL Classification: H39, M21

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-80-04>

Постановка проблеми. Зі здобуттям Україною економічної незалежності та активним розвитком зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) сформувався окремий сегмент національної економіки та сфери послуг – система митного посередництва. На сьогодні митне посередництво відіграє важливу роль у реалізації зовнішньоекономічної діяльності, формуванні розвиненого ринку митних послуг, забезпеченні належного наповнення Державного бюджету країни за рахунок митних платежів, наближенні практики митних відносин та митних процедур до європейських стандартів тощо. Проте темпи поширення діяльності митних посередників в умовах євроінтеграційних прагнень України залишаються ще недостатніми. З огляду на це питання вивчення сучасних тенденцій та проблем розвитку митного посередництва у вітчизняній практиці та пошуку шляхів щодо його активізації становлять значний науковий інтерес та потребують відповідного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вивчення особливостей розвитку митного посередництва у вітчизняній практиці цікавиться значна кількість науковців. Серед них: Е. П. Іванченко [1; 2], О. Ф. Запорожець [3], Г. Б. Коломієць, Є. І. Волковський, А. В. Пислиця [4], О. М. Коробкова [5], Д. В. Приймаченко [6], К. А. Сочка [7] та ін. Більшість наукових публікацій із цієї проблематики присвячена дослідженню основних чинників, які сприяють розвитку митного посередництва в Україні, та результатів його діяльності. Д. В. Приймаченко наголошує на важливій ролі митних посередників у національній економіці, зазначаючи, що без їх послуг неможливо забезпечити реалізацію митних формальностей у повному обсязі [6]. К. А. Сочка зауважує: в умовах повномасштабної війни проти України діяльність митних посередників має особливе значення в оптимізації та покращенні умов зовнішньоекономічної діяльності її суб'єктів [7]. Такими науковцями, як Г. Б. Коломієць, Є. І. Волковський, А. В. Пислиця, здійснений пошук основних проблем розвитку вітчизняного митного посередництва, серед яких виділені недосконалість нормативно-правової бази, складність та непрозорість митних процедур, недостатня координація між державними органами та бізнесом, недостатнє використання інформаційно-комунікаційних технологій [4]. Е. П. Іванченко в своїх дослідженнях обґрунтовує необхідність дерегуляції підприємницької діяльності у сфері митного посередництва та доцільність передачі функцій впорядкування цієї сфери саморегульним організаціям митних посередників [1]. Наукова проблема оцінювання тенденцій та шляхів інституційного розвитку митних посередників у вітчизняних реаліях не втрачає своєї актуальності. Адже повноцінна реалізація євроінтеграційних прагнень України є неможливою без формування ефективно функціонуючого сектору національної економіки, що спеціалізується на наданні якісних митних послуг, які відповідають світовим стандартам і правилам надання, забезпечуючи належне обслуговування зовнішньоекономічних операцій.

Постановка завдання. Відповідно до виокремленого напрямку дослідження поставлено завдання: визначити сучасні тенденції розвитку інститутів митного посередництва в Україні за їх видами, зазначити чинники, що прискорюють або гальмують ці процеси, використовуючи показники митної статистики за 2016-2024 роки, розглянути особливості державного регулювання діяльності цих учасників митних відносин та запропонувати шляхи його удосконалення відповідно до стандартів та практики у розвинених країнах світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Митне посередництво визначається як система економічних та правових відносин, що забезпечує функціонування окремого сегмента сфери послуг, інститути якого здійснюють діяльність з надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності митних та супутніх до них послуг для реалізації процесів митного оформлення та виконання митних процедур відповідно до вимог законодавства.

Головне призначення системи митного посередництва полягає в обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності та операцій, які її супроводжують. Зміст митного посередництва полягає у представленні інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності у митних органах та наданні їм передбачених законодавством митних та супутніх послуг, необхідних для митного оформлення та виконання митних формальностей.

Сутність митного посередництва виявляється у його функціях. Серед них найважливішими є такі:

- забезпечення реалізації та розвитку зовнішньоекономічної діяльності шляхом професійного надання митних послуг її суб'єктам та представлення їх інтересів у митних органах;
- сприяння розвитку ринків експорту та імпорту товарів шляхом спрощення митних процедур та скорочення термінів митного оформлення зовнішньоторговельних операцій;
- збільшення доходів Державного бюджету за рахунок коректного розрахунку та своєчасної сплати митних платежів;
- розбудова розвиненого ринку митних послуг, що функціонує за міжнародними стандартами;
- підвищення якості, розширення складу та здешевлення вартості митних послуг;
- запобігання порушенням митного законодавства та формування належної митної культури в суспільстві;
- інтеграція в європейську та світову системи митного посередництва.

На мікрорівні функції митних посередників є неоднорідними за своїм змістом, тому науковцями виконано їх поділ на адміністративні, що націлені на митне оформлення товарів та здійснення необхідних митних процедур, логістичні, які полягають в управлінні складськими, транспортними операціями, консультаційні, що забезпечують роз'яснення положень митного законодавства, та аналітичні з оцінювання ефективності митних операцій [4].

Рис. 1. Склад професійних учасників системи митного посередництва в Україні (побудовано автором)

У складі системи митного посередництва у вітчизняній практиці надання митних послуг здійснюють такі інститути, як митні брокери, митні склади, склади тимчасового зберігання, магазини безмитної торгівлі, вільні митні зони, вантажні митні комплекси, митні перевізники та інші (рис. 1). Діяльність цих інститутів доповнює державні митні послуги та здійснюється на засадах підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

Склад професійних учасників митного посередництва, що виступають і як інститути митної інфраструктури, в Україні визначений Митним кодексом [8]. До діяльності кожного з них визначені окремі вимоги щодо професійних стандартів, відкриття та експлуатації, одержання дозволу на функціонування, обмеження ризиків та ін.

Практика митних відносин в Україні підтверджує: послуги митних посередників є не лише доцільними, а й економічно необхідними для учасників ЗЕД та формують численні переваги на макро- та мікрорівнях.

Доведено: ці переваги полягають у зростанні конкурентоспроможності національної економіки, її галузей та окремих підприємств на світових ринках, збалансуванні платіжного балансу, спрощенні митного адміністрування, зменшенні кількості митних процедур, що реалізуються сумлінними митними посередниками, скороченні термінів реалізації зовнішньоекономічних операцій, розширенні складу учасників міжнародної торгівлі та спрощенні процедур їх виходу на зовнішні ринки. І, навпаки, відсутність професійної та кваліфікованої допомоги у митних процедурах, часті та незрозумілі для непрофесіоналів зміни митного законодавства гальмують процеси інтеграції вітчизняного бізнесу в європейський та світовий економічний простір.

Для розуміння тенденцій розвитку митного посередництва в Україні розглянемо зміну їх кількісного складу протягом 2016-2024 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Зміна кількісного складу інститутів митної інфраструктури в Україні протягом 2016-2024 рр., од.*

Види митних інститутів	Роки			Темп приросту 2024/2020, %	Темп приросту 2024/2016, %
	2016	2020	2024		
Митні брокери	4781	7011	9100	29,8	90,3
Митні склади	302	137	237	73,0	- 21,5
Склади тимчасового зберігання	604	456	234	- 48,7	- 61,3
Магазини безмитної торгівлі	47	48	36	- 25,0	- 23,;
Вільні митні зони комерційного типу	-	2	4	100,0	-
Вільні митні зони сервісного типу	-	-	-	-	-

*Складено на підставі [10]

За даними табл. 1 можна зробити висновок, що на кінець 2024 р. в Україні здійснювали діяльність із надання митних послуг 9100 митних брокерів, 237 митних складів та 234 склади тимчасового зберігання, 36 магазинів безмитної торгівлі, 4 вільні митні зони комерційного типу. У реєстрах, які ведуться Держмитслужбою, відсутньою є інформація про вільні митні зони сервісного типу та вантажні митні комплекси.

За період здійсненого аналізу видно, що найбільш активно в системі митного посередництва розвивалася діяльність митних брокерів. Загальна кількість підприємств, яким надано дозвіл на проведення митної брокерської діяльності, за цей період збільшилася практично удвоє – на 90,3%. Характерним є те, що така тенденція не змінила свій напрям навіть в умовах військової агресії проти України.

Як стверджує Е. П. Іванченко, роль митних брокерів у процесах реалізації митних процедур є особливо важливою, адже вони здатні забезпечити високий професійний рівень надання митних послуг в умовах часткої зміни нормативного регулювання, зокрема щодо правильності заповнення паперових та електронних документів, авторизації у е-базах даних, митного оформлення товарів у відповідних митних режимах, коректного розрахунку митних платежів та визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД, оптимізації витрат на митне оформлення, підбору оптимального варіанта з проходження митних процедур [2].

Значно меншими темпами останніми роками зростає в Україні кількість підприємств, яким надано статус митного складу, і навпаки, скорочується кількість складів тимчасового зберігання та магазинів безмитної торгівлі. Негативні тенденції щодо зменшення кількісного складу окремих видів інститутів митної інфраструктури, безумовно, пов'язані з наслідками військової агресії проти України, складнощами та ризиками ведення господарської діяльності в умовах війни, закриттям пунктів пропуску через державний кордон, скороченням кількості активних учасників ЗЕД тощо.

На сьогодні актуальним залишається завдання створення розгалуженої сучасної митної інфраструктури з достатньою кількістю митних складів, складів тимчасового зберігання, вільних митних зон різних типів, вантажних митних комплексів, що забезпечують надання необхідних та якісних послуг щодо зберігання, контролю, переміщення товарів за зовнішньоекономічними операціями. Ефективне функціонування такої інфраструктури дозволить суттєво прискорити процеси митного оформлення, зменшити кількість правопорушень у митних операціях, скоротити терміни перебування транспортних засобів під час митного контролю, знизити фінансові витрати суб'єктів ЗЕД, провести необхідні супутні операції з товарами, що експортуються або імпортуються.

В Україні не отримали достатнього розвитку вільні митні зони комерційного та сервісного типів. Підприємці не виявили серйозного комерційного інтересу до створення таких інститутів. У реєстрі на сьогодні наводиться інформація лише про чотири вільні митні зони комерційного типу і зовсім відсутні дані про зареєстровані вільні митні зони сервісного типу.

Аналіз даних митної статистики за 2016-2024 роки дає підстави стверджувати, що, з одного боку, за безпосередньої участі митних посередників досягнуте певне нарощування кількості оформлених митних декларацій, як у паперовій, так і в електронній формі, що свідчить про зростання обсягів ЗЕД. Дані митної статистики підтверджують величезний негативний вплив військової агресії проти України на ці процеси. Зокрема, лише за перший рік такої агресії кількість оформлених митних декларацій зменшилась у порівнянні з попереднім роком практично на третину. Був втрачений і нагромаджений потенціал зростання обсягів зовнішньоторговельних операцій. Лише протягом 2023-2024 рр. суб'єктам ЗЕД вдалося повернути позитивну тенденцію щодо зростання кількості оформлених митних декларацій. Ще один позитивний тренд призвів до зростання частки оформлених електронних декларацій до 99,6% в 2024 р. [10]. Проте, якщо йдеться про кількість оформлених митних декларацій за формою єдиного адміністративного документа (ЄАД), Україні досі не вдалося досягти довоєнних показників.

З іншого боку, в нашій країні зростає кількість учасників ЗЕД, які перебувають на обліку в митних органах та потребують надання кваліфікованих митних послуг, що є важливим чинником розвитку митного посередництва. На кінець 2024 р. таких осіб налічувалось 209,7 тис., це більше за показник 2016 р. у 2,2 рази. Характерним є те, що навіть в умовах військової агресії кількість учасників ЗЕД в Україні продовжувала зростати. Проте виявилась тенденція зменшення в їх складі частки осіб, які активно проводять зовнішньоекономічні операції та реалізують митні процедури. Якщо в 2016 р. цей показник становив 43,8%, то в 2024 р. – знизився до 22,7%.

Є підстави стверджувати, що стабільний розвиток митного посередництва стане можливим за умов економічної та політичної стабільності, відсутності військової агресії, успішної реалізації євроінтеграційних прагнень України, формування зрозумілої та стабільної нормативної бази щодо митного оформлення товарів та здійснення митних процедур.

Ще одним із чинників, що гальмує розвиток митного посередництва, є занадто сильна регламентованість його регулювання з боку держави [1].

**Зміна окремих показників митної статистики в Україні
у 2016-2024 рр.**

Показники	Роки									Темп приросту 2024/2016, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Оформлено митних декларацій за формою ЄАД, тис. шт.	3088	3569,4	3953,2	4559,4	4464,6	5159,3	3534,3	3517,6	3757,8	21,7
Оформлено електронних митних декларацій за формою ЄАД, тис. шт.	2851,8	3349,3	3746,9	4389,4	4314	5006,6	3501,3	3501,2	3743,7	31,3
Частка електронних декларацій, %	92,4	93,8	94,8	96,3	96,6	97,0	99,1	99,5	99,6	7,8
Кількість осіб, які перебувають на централізованому обліку, тис. ос.	93,4	105	115,7	133,7	147,4	161,0	180,7	196,3	209,7	124,5
З них здійснювали митні операції з товарами, тис. осіб	40,9	44,3	46,8	52,2	51,0	53,3	53,1	49,5	47,6	16,4
Частка осіб, що здійснювали митні формальності, %	43,8	42,2	40,4	39,0	34,6	33,1	29,4	25,2	22,7	- 48,2

*Складено на підставі [10]

Аналіз вітчизняного митного законодавства дає підстави зробити висновок: основні функції й інструменти регулювання митного посередництва в країні реалізуються державними органами.

Так, функції розробки важливих концептуальних засад розвитку національного митного посередництва покладені на Верховну Раду України. Кабінет Міністрів України забезпечує введення розробленої митної політики, складовою частиною якої є політика щодо розвитку митного посередництва.

Основні завдання щодо вибору інструментів і засобів реалізації обраної державою митної політики реалізує Міністерство фінансів України та Державна митна служба України. Державна митна служба реалізує політику держави стосовно розвитку митного посередництва й боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства. На цей орган разом із підпорядкованими їй митними органами покладений найбільший обсяг повноважень щодо регулювання митної посередницької діяльності.

У повноваження митних органів входять:

- надання дозволів на провадження митної брокерської діяльності, відкриття та експлуатацію митних складів, складів тимчасового зберігання, магазинів безмитної торгівлі, вільних митних зон, вантажних митних комплексів;
- ведення реєстрів митних посередників (інститутів митної інфраструктури);
- здійснення митного контролю за дотриманням митними посередниками митного законодавства;

- надання митним посередникам статусу авторизованого економічного оператора та дозволів на окремі спрощення у митних процедурах;

- здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товару та митних платежів;
- допуск перевізників до міжнародних перевезень;
- здійснення управління ризиками з метою визначення обсягу митного контролю і спрощень митних процедур;
- застосування до порушників митних процедур передбачених законодавством санкцій.

Окремі функції регулювання у сфері митного посередництва виконують Національний банк України, Антимонопольний комітет України та інші органи.

Водночас саморегулівні засади здійснення митного посередництва реалізовані недостатньо. На сьогодні в нашій країні створені лише поодинокі саморегулівні організації митних посередників, зокрема Асоціація митних брокерів. На відміну від інших ринків послуг, зокрема фінансових, державою таким організаціям не надані необхідні повноваження для регулювання діяльності в окремих сегментах митного посередництва. У складі таких повноважень могли би бути функції щодо збирання фінансової звітності професійних учасників, проведення професійного навчання, аналізу діяльності у відповідному сегменті ринку митних послуг, клопотання щодо надання/позбавлення дозволу на відкриття та експлуатацію інститутів митної інфраструктури та ін. Практика впливу на розвиток митного посередництва з використанням засад

саморегулювання показує позитивний ефект у світовій практиці, адже такі організації краще розуміють стан справ у конкретній сфері господарської діяльності та можуть застосувати більш дієві інструменти для вирішення існуючих проблем.

Подальші напрями розвитку митного посередництва, безперечно, пов'язані з реалізацією євроінтеграційних прагнень України. В червні 2022 р. Європейською Радою було надано Україні статус кандидата на вступ до ЄС, що створило додаткові стимули для пришвидшення процесів інтеграції у світовий економічний простір і збільшення обсягів зовнішньоекономічних операцій. Зазначені зміни вимагають розширення та вдосконалення сфери митних послуг, наближення її до практики європейських країн.

У відповідності до положень Закону 3926-IX від 22.08.2024 р. "Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу", який набуде чинності в травні 2025 р. [9], деталізуються функції окремих митних посередників, зокрема передбачена діяльність прямих і непрямих митних представників, утримувачів митного режиму, утримувачів товару, утримувачів місця доставки. Склад митних декларацій доповнюється декларацією тимчасового зберігання. З метою спрощення митних процедур додатково передбачені статуси авторизованого вантажовідправника, авторизованого вантажоодержувача, які, зокрема, передбачені Конвенцією про процедуру спільного транзиту.

Вдосконалення митного посередництва в Україні повинно відбуватись у декількох напрямках, серед яких важливими є підвищення якості митних послуг та розширення їх складу, наближення процедур їх надання до міжнародних стандартів та правил, підвищення ефективності функціонування митної інфраструктури загалом та її окремих інститутів, зокрема створення саморегульованих організацій митних посередників за їх видами та впровадження принципів саморегулювання в їх діяльність.

Висновки і перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. В Україні сформувався окремий сегмент сфери послуг, професійні оператори якого спеціалізуються на наданні учасникам ЗЕД митних послуг.

На сьогодні склад професійних надавачів митних послуг визначений Митним кодексом України та є не надто широким. Дослідження тенденцій інституційного розвитку митного посередництва в країні свідчить, що найбільш високі темпи зростання кількісного складу є характерними для митних брокерів, а в сегментах митних складів, складів тимчасового зберігання, магазинів безмитної торгівлі швидше є оптимізація складу професійних надавачів послуг. Незначним є інтерес підприємців і до створення вільних митних зон.

Військова агресія проти України загальмувала темпи нарощування суб'єктами бізнесу зовнішньоекономічних операцій і справляє негативний вплив на процеси розвитку митного посередництва. Попри зростання кількості зареєстрованих у митних органах суб'єктів ЗЕД скорочується їх активність

у митних відносинах, відповідно, зменшується і потреба в одержанні митних послуг.

У сучасних умовах спостерігається високий рівень державного регулювання митної посередницької діяльності у вітчизняній практиці і недостатнє застосування засад саморегулювання. Державі доцільно було би передати окремі функції регулювання митного посередництва саморегульованим організаціям, створеним за видами митних посередників (інститутів митної інфраструктури).

Подальший розвиток митного посередництва в Україні повинен відбуватись у контексті реалізації євроінтеграційних завдань, що передбачають наближення практики надання митних послуг до європейських стандартів та правил європейського митного законодавства, скорочення та спрощення митних процедур, підвищення якості та здешевлення митних і супутніх до них послуг, підвищення ефективності функціонування інститутів митної інфраструктури.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі пов'язані з вивченням результатів інтеграції вітчизняного митного посередництва в європейську систему надання митних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванченко Е. П. Державне регулювання та саморегулювання митної брокерської діяльності: напрями вдосконалення теоретико-правового забезпечення. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 55-62.
2. Іванченко Е. П. Правова природа митної брокерської діяльності: поняття, ознаки, особливості. *Приватне та публічне право*. 2023. № 4. С. 9-20.
3. Запорожець О. Ф. Шляхи підвищення якості митних послуг. *Інноваційна економіка: науково-виробничий журнал*. 3-4'2018 [74]. С. 12-16. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco/en/article/viewFile/416/479>.
4. Коломієць Г. Б., Волковський Є. І., Пислиця А. В. Ефективність митного посередництва: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63>.
5. Коробкова О. М. Узагальнення та адаптація іноземного досвіду регулювання митно-брокерської діяльності. *Ефективна економіка*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_24.
6. Приймаченко Д. В. Щодо діяльності митних посередників у процесі реалізації митних формальностей. *Форум права*. 2011. № 1. С. 802-807. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_129.
7. Сочка К. А. Діяльність митних посередників у сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка"*. 2023. Вип. 2 (62). С. 135-140.
8. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. зі змінами № 4495-VI. *Верховна Рада України*.

Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

9. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу: Закон України 3926-IX від 22.08.2024 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20#Text>.

10. Статистика та реєстри. *Державна митна служба України*. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.

REFERENCES

1. Ivanchenko, E. P. (2024), Derzhavne rehulivannia ta samorehulivannia mytnoi brokers'koi diial'nosti: napriamy vdoskonalennia teoretyko-pravovoho zabezpechennia. *Kyivs'kyj chasopys prava*, № 1, s. 55-62.

2. Ivanchenko, E. P. (2023), Pravova pryroda mytnoi brokers'koi diial'nosti: poniattia, oznaky, osoblyvosti. *Pryvatne ta publichne pravo*, № 4, s. 9-20.

3. Zaporozhets', O. F. Shliakhy pidvyschennia iakosti mytnykh posluh. *Innovatsijna ekonomika: naukovo-vyrobnychyj zhurnal*, 3-4'2018 [74], s. 12-16, available at: <http://inneco.org/index.php/innecoen/article/viewFile/416/479>.

4. Kolomiets', H. B. Volkovs'kyj, Ye. I. and Pyslytsia, A. V. (2024), Efektyvnist' mytnoho poserednytstva: suchasni vyklyky ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomika ta suspil'stvo*, № 65. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63>.

5. Korobkova, O. M. (2016), Uzahal'nennia ta adaptatsiia inozemnoho dosvidu rehulivannia mytno-brokers'koi diial'nosti. *Efektyvna ekonomika*, № 2, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_24.

6. Pryjmachenko, D. V. (2011), Schodo diial'nosti mytnykh poserednykiv u protsesi realizatsii mytnykh formal'nostej. *Forum prava*, № 1, s. 802-807, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm 2011_1_129.

7. Sochka, K. A. (2023), Diial'nist' mytnykh poserednykiv u suchasnykh umovakh. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriia "Ekonomika"*, vyp. 2 (62), s. 135-140.

8. Mytnyj kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 r. Zi zminamy № 4495-VI. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

9. Pro vnesennia zmin do Mytnoho kodeksu Ukrainy schodo implementatsii deiaknykh polozhen' Mytnoho kodeksu Yevropejs'koho Soiuzu: Zakon Ukrainy 3926-IX vid 22.08.2024 r. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20#Text>.

10. Statystyka ta reiestry. *Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy*, available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.

Стаття надійшла до редакції 11 грудня 2024 року